

Cizinci v ČR - institucionální a právní rámec

PhDr. Eva Dohnalová

Interkulturní sociální práce LS 2020

Témata

- ❑ Mezinárodní ochrana - Zákon č.325/1999 Sb., o azylu
- ❑ Typy pobytů v ČR dle Zákona č.326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR
- ❑ Statistické údaje - cizinci v ČR
- ❑ Sociální zabezpečení, zdravotní pojištění, vzdělávání migrantů
- ❑ Činnost NNO pracujících s migranty
  - ❑ Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR

ÚKOL

- ❑ Pro seznámení se s tématem přečtěte z publikace ČECH VALENTOVÁ, E. (Ed.). 2018. *Integrace cizinců v Česku z pohledu nevládních organizací* [online]. Praha: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR
  - ❑ **Kapitolu 3: Začleňování na trh práce**
  - ❑ **Kapitolu 4: Sociální začlenění migrantů**
  - ❑ **Kapitola 5: Sociální a návazné služby, komunikace s úřady**
  - ❑ **Kapitolu 6: Přístup migrantů ke zdravotní péči**
  - ❑ **Kapitolu 8: Vzdělávání migrantů**
  - ❑ **Kapitolu 10: Specifické postavení žadatelů o mezinárodní ochranu a osob s udělenou mezinárodní ochranou v ČR**

CIZINCI (nemají občanství ČR)

Nelegální

Vyhoštění cizinci
(soudně či správně)
§57 tr. z. §118 CZ

Nevyhoštění cizinci

Legální

AZYL

Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu

Azyl

Doplňková ochrana

-Žadatel o udělení mezinárodní ochrany
(dříve žadatel o udělení azylu)

-Stěžovatel: podal kasační stížnost Nejvyššímu
správnímu soudu a dostal vízum za účelem
strpění dle § 78b zákona o azylu

-Azylant
(osoba, již byl
udelen azyl)
§12 §13
§14 §15

-Osoba požívající
doplňkové ochrany
(nižší forma ochrany než azyl)
§14a §14b §15a

DOČASNÁ OCHRANA

Zákon č. 221/2003 Sb. o dočasné ochraně

CIZINCI V REŽIMU CIZINECKÉHO ZÁKONA

Cizinci z Evropské unie

Občané EU

Přechodný pobyt

(prvních 5 let)

-bez tzv. registrace pobytu
§18
-s registrací pobytu (s
potvrzením
o přechodném
pobytu) §87a §87d
§87n

Trvalý pobyt

(po 5-ti letech nebo dříve)
§87g §87i §87k §87r
§87s

Rodinní příslušníci občanů EU (včetně rodin Čechů)

Krátkodobý pobyt

(max. 3 měsíce)

-bez víza §18 a §87y

Přechodný pobyt

(prvních 5 let)

-povolení k přechodnému
pobytu §87b §87e §87f
§87o §87p

Trvalý pobyt (po 5-ti

letech nebo dříve) §87h §87i
§87k §87t

Cizinci ze třetích států

Krátkodobý pobyt (max. 3 měsíce)

-bez víza §18

-letištní vízum §24

-tranzitní vízum §22

-vízum do 90 dnů, tzv. turistické §26 §27 §29

Dlouhodobý pobyt (prvních 5 let)

Standardní režimy

1.rok vízum nad 90
dnů (platnost max. 1
rok) §30 §31

další roky povolení
k dlouhodobému
pobytu) §42

Zvláštní režimy

-Vízum na strpění §33

-Povolení k dlouhodobému
pobytu (pro skupiny preferované
právem EU):

→ soužití rodiny §42a

→ rezident jiného členského
státu EU §42c

→ studium §42d

→ ochrana §42e

→ vědecký výzkum §42f

→ rodina vědce §42/3

Trvalý pobyt (po 5-ti letech nebo dříve) § 66, 67, 68

- trvalý pobyt bez statutu rezidenta

- dlouhodobě pobývajícím rezidentem

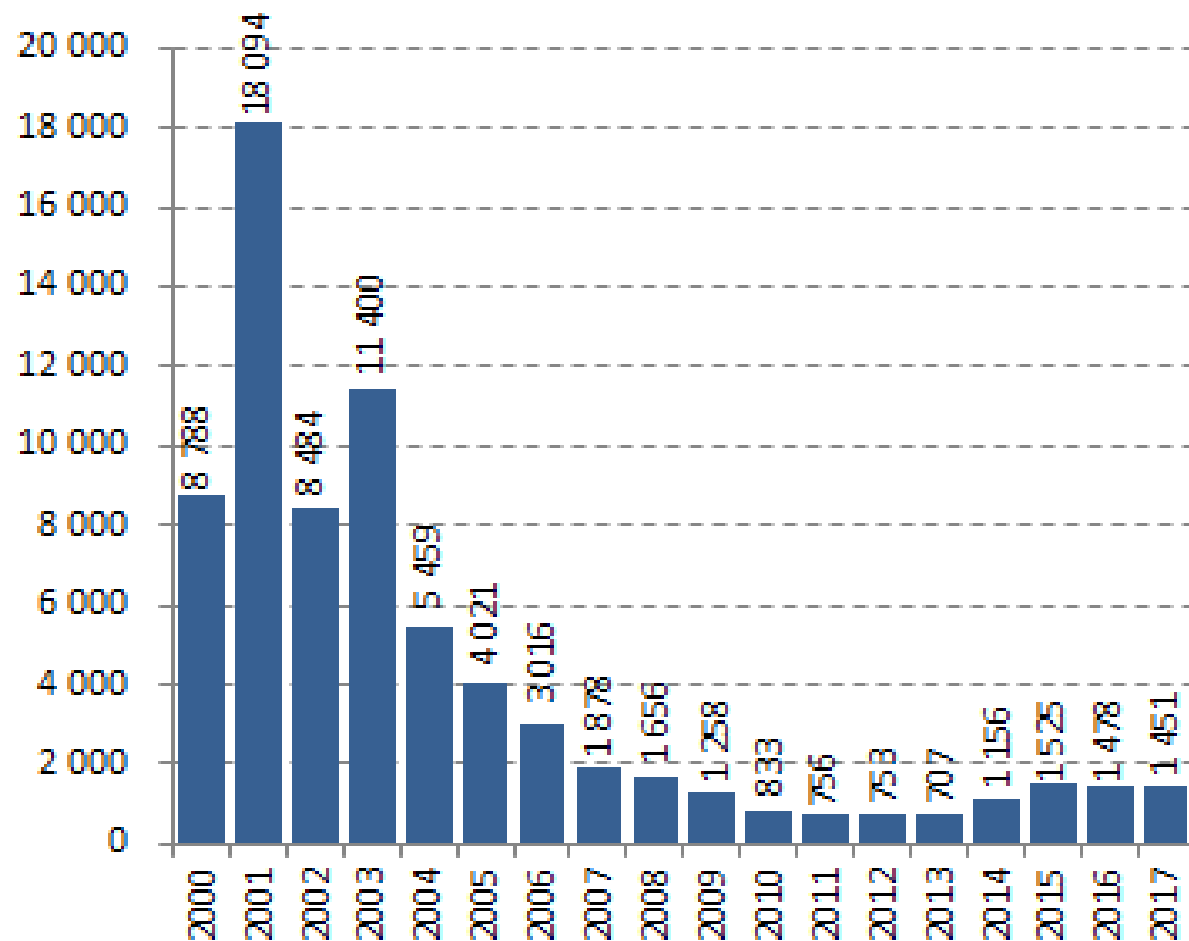
Uprchlíctví ve světě a v ČR

- ▶ Mezinárodní právo: Uprchlík
- ▶ České právo: Zákon č.325/1999, o azylu; žadatel o mezinárodní ochranu, azylant, osoba s udělenou doplňkovou ochranou
- ▶ Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951, nazývaná Ženevská konvence, tvoří společně s Protokolem z roku 1967 základ současné mezinárodní ochrany uprchlíků
  - ▶ Článek 33 - zásada **non-refoulement** (zákaz nuceného navracení)
- ▶ Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky Organizace spojených národů (UNHCR)
www.unhcr.org; www.unhcr.cz
- ▶ Kdo je uprchlík?
- ▶ Uprchlíkem je člověk tehdy, pokud má odůvodněný strach z pronásledování v zemi původu z důvodu rasy, národnosti, náboženství, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů
- ▶ Přesídlování (resettlement)
  - ▶ Přesídlení barmských uprchlíků do ČR v letech 2008 - 2010 - 81 osob
  - ▶ <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

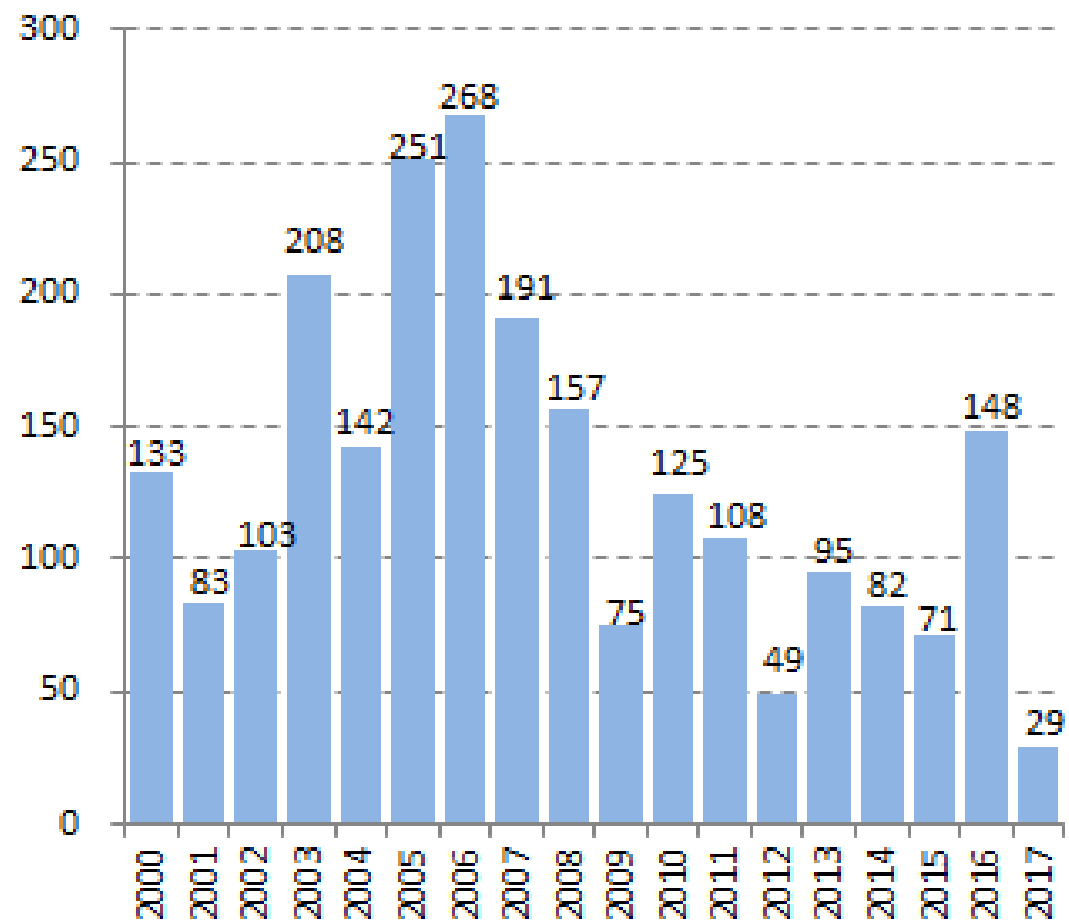
Uprchlíctví ve světě a v ČR

- ▶ EU - společná azylová politika součástí *acquis communautaire* (nařízení Dublin III, ochrana vnějších hranic - agentura Frontex)
- ▶ CEAS - Common European Asylum System
- ▶ EASO (Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu)
- ▶ Sdílení odpovědnosti a standardizace podmínek a azylového řízení
- ▶ Postoj ČR k
  - ▶ Zásady migrační strategie <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zasady-migracni-strategie.aspx>
  - ▶ Bezpečnost - průřezové téma
  - ▶ Podpora v zemích původu, odmítání kvót v rámci přijímání uprchlíku v EU
- ▶ Gestor azylové politiky ČR - OAMP MVČR
- ▶ Fakta - každoroční Souhrnné zprávy o mezinárodní ochraně
- ▶ <https://www.mvcr.cz/clanek/souhrnna-zprava-o-mezinarodni-ochrane-za-rok-2018.aspx>

VÝVOJ POČTU ŽADATELŮ O MEZINÁRODNÍ OCHRANU V ČR
*DEVELOPMENT OF THE NUMBER OF APPLICANTS FOR
INTERNATIONAL PROTECTION IN THE CR*
2000 - 2017

POČTY UDĚLENÝCH AZYLŮ
NUMBER OF ASYLUM GRANTED
2000 - 2017

► https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_rizeni_azyl

Národní legislativa ve věci mezinárodní ochrany

<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/migrace-web-legislativa-legislativa.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

Důvody pro poskytnutí mezinárodní ochrany

▶ **A: Azyl §12, §13, §14**

- ▶ pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině, zastávání určitých polit.názorů
- sloučení rodiny
- humanitární důvody

▶ **B: Doplňková ochrana §14a, §14b**

▶ **1. nesplnění důvodů pro azyl a hrozí nebezpečí vážné újmy:**

- a) uložení nebo vykonání trestu smrti,
- b) mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání žadatele o mezinárodní ochranu,
- c) vážné ohrožení života civilisty nebo jeho lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situaci mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu, nebo
- d) pokud by vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky.

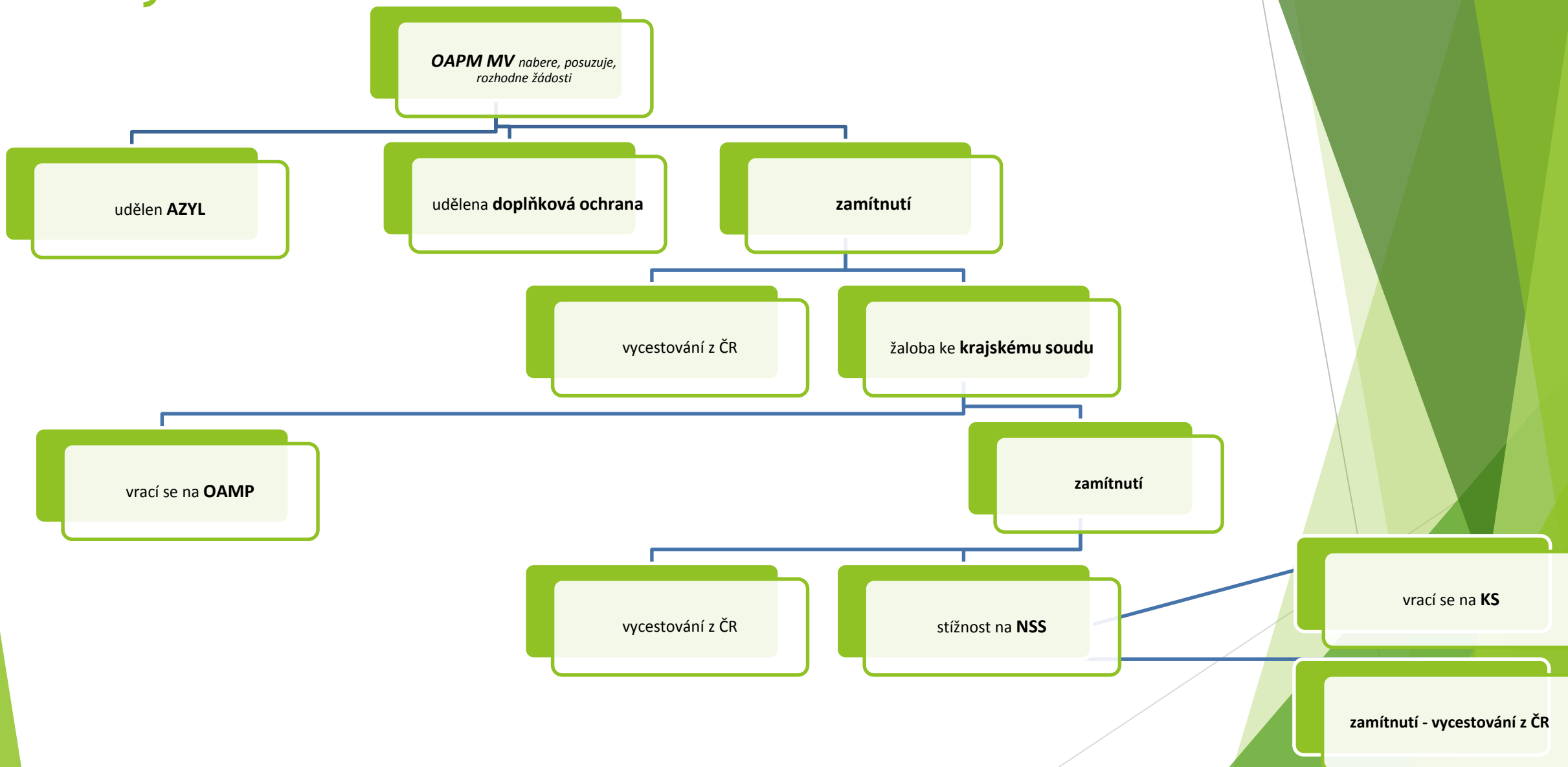
▶ **2. sloučení rodiny**

Postavení cizince v souvislosti s řízením o udělení mezinárodní ochrany

- ▶ Žadatel o udělení mezinárodní ochrany (I. Instance OAMP a II. instance - žaloba Krajský soud)
- ▶ Osoba s vízem za účelem strpění pobytu (III. instance - NSS)
- ▶ Azylant
- ▶ Osoba požívající doplňkové ochrany
- ▶ <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nase-hlavni-temata-mezinarodni-ochrana-mezinarodni-ochrana.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

Azylové řízení

Azylová zařízení

- Správa uprchlických zařízení MVČR www.suz.cz**
- Přijímací středisko - Zastávka u Brna, Ruzyně**
- Pobytové středisko – Kostelec nad Orlicí, Havířov**
- Integrační azylová střediska – Jaroměř, Přelice, Brno, Havířov**
- Zařízení pro zajištění cizinců – Bělá - Jezová, Vyšší Lhoty, Bálková**

Státní integrační program (SIP)

- ▶ 2016 generální poskytovatel integračních služeb Charita ČR, 2017 SUZ MVČR
- ▶ Subdodavatelé - NNO
- ▶ CS: Azylanti a osoby s přiznanou doplňkovou ochranou

Integrační plán

- ▶ Integrační služby 6-12 měsíců
- ▶ 120 000 Kč/1 osoba
- ▶ Oblast bydlení
- ▶ Oblast zaměstnání
- ▶ Oblast vzdělávání
  - ▶ kurz češtiny 400 hodin (MŠMT)
  - ▶ nabídka kurzu základů vzdělávání v oblasti kultury a demokracie
- ▶ Oblast sociální
- ▶ Oblast zdravotní
- ▶ Tlumočení, právní a sociální poradenství (asistence po dobu 6 měsíců)

Cizinci v ČR

▶ Legislativa

- ▶ <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/migrace-web-legislativa-legislativa.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>
- ▶ <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/migrace-web-legislativa-legislativa.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

▶ Zákon č. 326/1999, o pobytu cizinců na území České republiky

▶ Vízový kodex <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R0810&from=CS>

▶ Vízová povinnost

https://www.mzv.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/obecne_vizove_informace/na_kterem_zu_t_ze_podat_zadost_o_vizum.html

- ▶ Schengenská víza outsourcing prostřednictvím vízových center
https://www.mzv.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/kratkodobe_vizum/outsourcing/index.html

▶ Výroční zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace

▶ <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocní-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx>

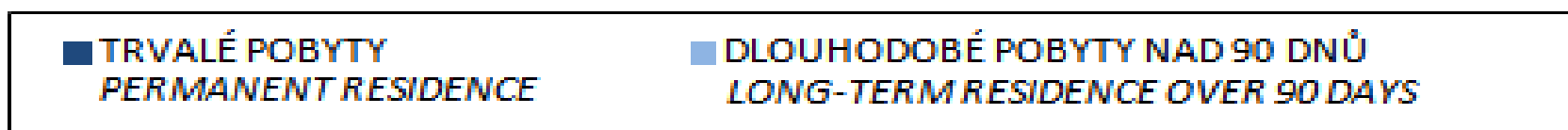
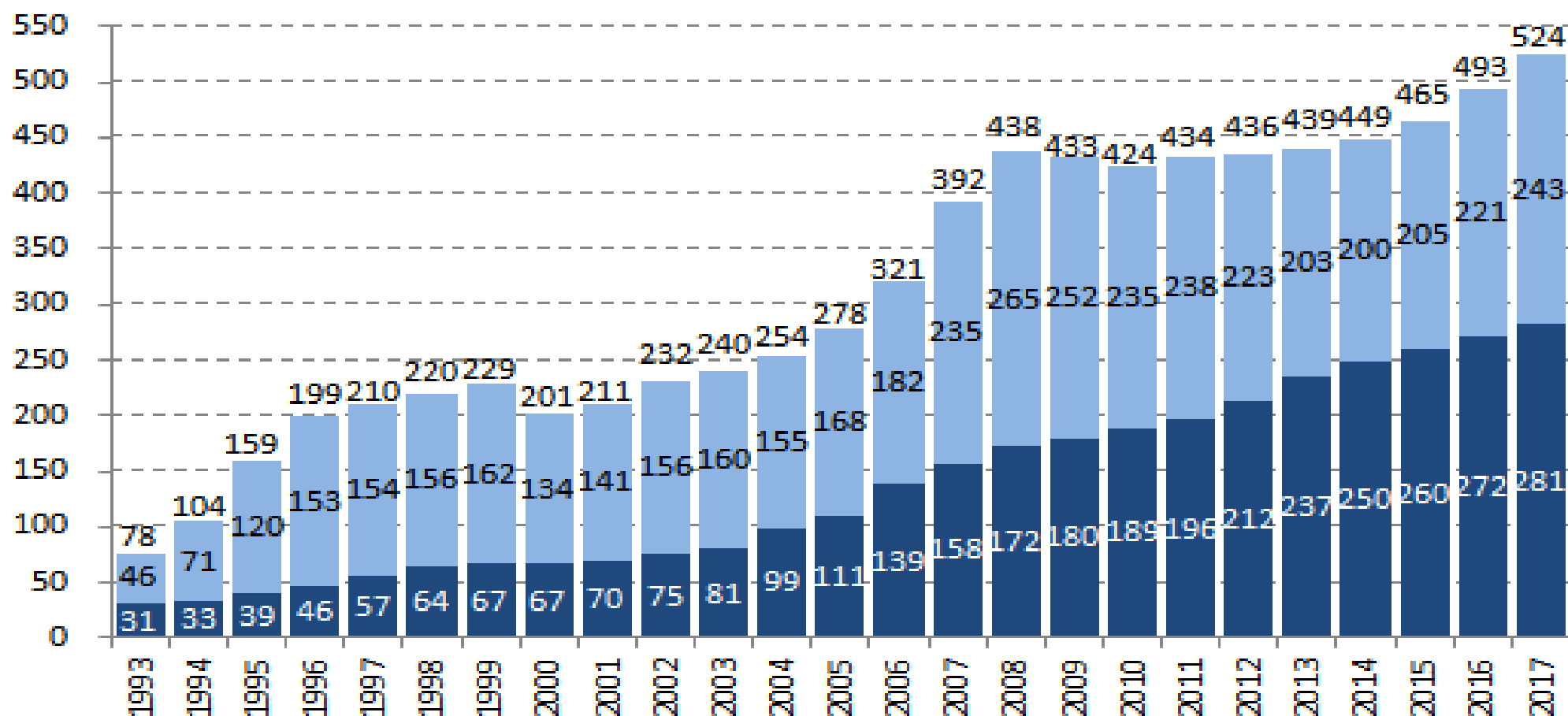
▶ !tabulková část!

VÝVOJ POČTU CIZINCŮ V ČR PODLE TYPU POBYTU

TREND IN THE NUMBER OF FOREIGNERS IN THE CR BY TYPE OF RESIDENCE

1993 - 2017 (31. 12.)

Tisíce / Thousands

Cizinci v Česku

10 největších skupin cizinců žijících v České republice 2018

1. Ukrajina - 120 431 osob
2. Slovensko - 113 177
3. Vietnam - 60 296
4. Rusko - 37 201
5. Německo - 21 315
6. Polsko - 20 831
7. Bulharsko - 14 312
8. Rumunsko - 13 119
9. USA - 9039
10. Mongolsko - 8357

Na dalších místech: Čína - 7066; Velká Británie - 6787; Kazachstán - 5893; Maďarsko - 5655; Bělorusko - 5534; Moldavsko - 5502; Itálie - 5035; Francie - 4047; Indie - 3821; Rakousko - 3622; Srbsko - 3381; Nizozemsko - 3201; Chorvatsko - 2871; Turecko - 2832; Jižní Korea - 2511; Uzbekistán - 2276 a Japonsko - 1745.

Pobyt cizinců v ČR

<https://www.mvcr.cz/clanek/sluzby-pro-verejnost-informace-pro-cizince-informace-pro-cizince.aspx>

The screenshot shows a web browser window displaying the page 'OBČANÉ TŘETÍCH ZEMÍ' on the MVCR website. The browser's address bar shows the URL 'www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi.aspx'. The page content includes a breadcrumb trail: 'Úvodní strana / Služby pro veřejnost / Informace pro cizince / Občané třetích zemí'. The main heading is 'Občané třetích zemí' with an 'English' language selector. Below this, a definition states: 'Občanem třetí země je občan státu, který není členem EU a není zároveň občanem Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska.' A list of links follows: 'Kdo je občan třetí země?', 'Příjezd do ČR, povinnosti a délka pobytu', and 'Povinnosti cizince'. The 'Druhy pobytů' section lists: 'Krátkodobý pobyt (vizová povinnost / bezvizový styk)', 'Vízum k pobytu nad 90 dnů (dlouhodobé)', 'Dlouhodobý pobyt', 'Zaměstnanecká karta', 'Zelená karta', 'Modrá karta', and 'Trvalý pobyt'. The 'Žádost a průběh řízení' section lists: 'Formuláře žádosti', 'Některé náležitosti žádosti', 'Biometrika', 'Průběh řízení', 'Poplatky', and 'Prodloužení doby platnosti průkazu o povolení k trvalému pobytu'. On the right side, there are several service buttons: 'Policie ČR', 'Hasiči ČR', 'Státní služba', 'Registr smluv', 'CENTRUM PROTI TERORISMU A HYBRIDNÍM HROZBÁM (CTHH)', and 'PRŮMYSLOVÉ ZÓNY A BEZPEČNOST'. The Windows taskbar at the bottom shows the date '09.05.2017' and time '16:17'.

Zákon o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky) č. 186/2013 Sb.

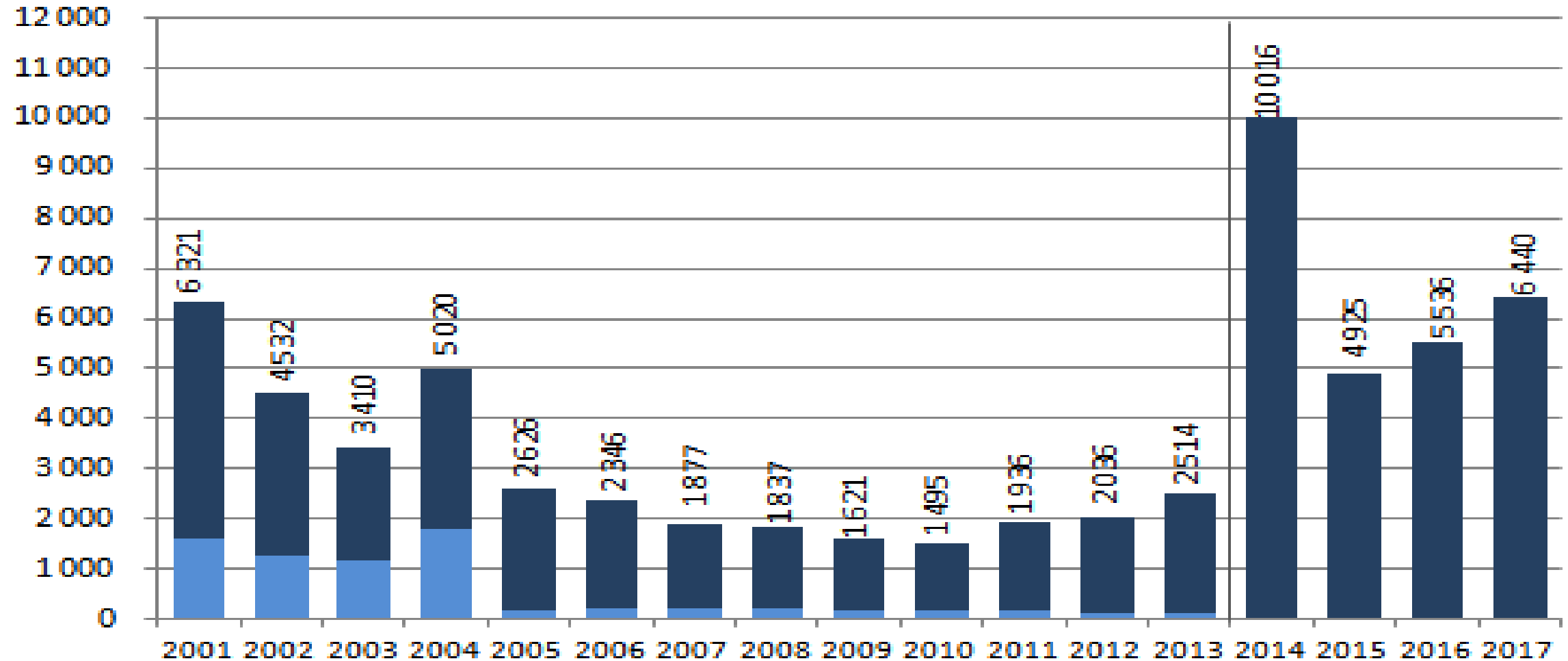
► Způsoby nabývání státního občanství České republiky

§ 3

Státní občanství České republiky se nabývá

- a) narozením,
- b) určením otcovství,
- c) osvojením,
- d) nalezením na území České republiky,
- **e) udělením (§12.§13,§14),**
- **f) prohlášením (!§35 - tzv. druhá generace cizinců ve věku 18 - 21 let s TP),** nebo
- g) v souvislosti se svěřením do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče (dále jen „náhradní péče“).

STÁTNÍ OBČANSTVÍ ČR NABYTÁ BĚHEM ROKU CZECH CITIZENSHIP ACQUIRED PER YEAR 2001 - 2017

■ Zák. č. 193/1999 Sb. / Act Nr. 193/1999 Sb.

■ Zák. č. 40/1993 Sb. + Zák. č. 186/2013 Sb. /
Act Nr. 40/1993 Sb. + Act Nr. 186/2013 Sb.

Zákon o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky) č. 186/2013 Sb.

- ▶ ! Možnost existence dvojího či vícerého občanství!
- ▶ § 12 Na udělení státního občanství České republiky není právní nárok.
- ▶ § 13 I. Integrace z hlediska rodinného, pracovního, sociálního
II. Žadatel neohrožuje bezpečnost státu, jeho svrchovanost a územní celistvost, demokratické základy, životy, zdraví, nebo majetkové hodnoty
- ▶ § 14
  - a) Trvalý pobyt na území (CTZ 5 let, občan EU 3 roky)
  - b) žadatel prokáže, že se na území České republiky skutečně zdržuje alespoň v rozsahu jedné poloviny doby pobytu
  - c) Trestní bezúhonnost
  - d) Znalost českého jazyka (zkouška - ÚJOP UK) <http://cestina-pro-cizince.cz/>
  - e) Znalost českých reálií
  - f) Povinnosti vplývající z právních předpisů (daně, pojištění, poplatky atd.)
  - g) Prokázání výše a zdroje příjmů za poslední 3 roky
  - h) Nezatežování systému státní sociální podpory nebo systému pomoci v hmotné nouzi

Hlavní zdroje statistických dat

- ▶ MVČR <http://www.mvcr.cz/azyl-migrace-a-integrace.aspx>
- ▶ MVČR, Souhrnná zpráva o mezinárodní ochraně
<http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-ochrana-253352.aspx>
- ▶ MVČR, Zpráva o situaci v oblasti migrace
- ▶ <http://www.mvcr.cz/azyl-migrace-a-integrace.aspx>
- ▶ Český statistický úřad
- ▶ <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>

Zdravotní pojištění cizinců

- ▶ Zákonná podmínka pro vstup a pobyt na území
- ▶ Doklad o cestovním zdravotním pojištění se přikládá k žádosti o pobyt
- ▶ Od 1.1. 2010 pro pobyt nad 90 dnů možnost sjednat pojištění jen u oprávněných pojišťoven akreditovaných ČNB
  - ▶ Maxima, PVZP a.s., Slavia, UNIQUA, ERA

Poskytování zdravotní péče cizincům

- ▶ Právní úprava: zákon o veřejném zdravotním pojištění (zákon č. 48/1997 Sb.)

Cizinec se může nacházet v situaci kdy:

- ▶ je pojištěn na základě veřejného pojištění - nárok na **hrazenou lékařskou péči jako český státní občan**
- ▶ je pojištěn na základě smluvního pojištění - nárok na hrazenou lékařskou péči **v rozsahu dle smlouvy**
- ▶ není pojištěn, ale pochází ze země, se kterou byla uzavřena mezistátní/mezivládní dohodu - nárok na hrazenou lékařskou péči **v rozsahu dle dohody**
- ▶ není pojištěn a nespadá pod c) - pak si musí veškerou lékařskou péči **hradit z vlastních prostředků**

Zdravotní pojištění cizinců ze zemí mimo EU

Nárok na veřejné zdravotní pojištění

- ▶ cizinci s trvalým pobytem
- ▶ cizinci /zaměstnanci
- ▶ některé další skupiny (žadatelé o MO, cizinci s azylem či s doplňkovou ochranou a ti cizinci, jimž úhradu nákladů zdravotní péče zaručují mezinárodní smlouvy).

Komerční pojištění

- ▶ živnostníci či podnikatelé (OSVČ) a nemají trvalý pobyt,
- ▶ jsou rodinnými příslušníky (děti, a to včetně zde narozených dětí, manželé, starší rodiče) všech cizinců ze třetích zemí, tj. i cizinců s trvalým pobytem; dokonce sem spadají i rodinní příslušníci českých občanů, pokud ještě nemají trvalý pobyt (do dvou let po sňatku) a nejsou v ČR ani zaměstnanci.
- ▶ studenti
- ▶ ti, co pobývají v ČR neoprávněně.

Smluvní zdravotní pojištění

► Výluky

A) nutná a neodkladná péče

- těhotenství, porod, šestinedělí
- pohlavní nemoci
- vyšetření a léčení psychických poruch, nesouvisejících s jiným náhlým onemocněním nebo úrazem, pokus o sebevraždu aj.

B) komplexní péče

- vrozené vady (jedna z nejčastějších příčin vzniku velkých dluhů cizinců u nemocnic)
- pohlavní nemoci a AIDS, a to včetně vyšetření na HIV pozitivitu, a to i v případě, kdy je cizinci nařízeno léčení z důvodů ochrany veřejného zdraví
- diabetes, chronická insuficience ledvin a hemodialýza
- léčba závislostí včetně všech komplikací, léčba po požití alkoholu či jiných látek obdobného účinku aj.

Sociální zabezpečení (A)

- ▶ Právní úprava: zákon č. 100/1988 Sb. (zákon o sociálním zabezpečení), 117/1995 Sb. (zákon o státní soc. podpoře), zákon 482/1991 Sb. (zákon o sociální potřebnosti)

Dávky státní sociální podpory:

- ▶ Cizinci hlášení v ČR k pobytu, a to ode dne, kterým uplynulo 365 dnů ode dne hlášení (mimo pobyt v zařízení SUZ)
- ▶ cizinci mladší 1 roku narození na území ČR a hlášení na území ČR k pobytu (s výjimkou pobytu v SUZ)
- ▶ nezletilí cizinci svěřeni na území ČR do péče nahrazující péči rodičů nebo do ústavní péče
- ▶ cizinci, kteří jsou držiteli povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývacího rezidenta v Evropském společenství na území jiného členského státu EU, a bylo jim vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území ČR
- ▶ **Historie pobytu od MVČR!**
- ▶ Podmínky musí splňovat všechny společně posuzované osoby!!

Sociální zabezpečení (II)

Dávky v hmotné nouzi:

- ▶ Osoba s povolením k trvalému pobytu
- ▶ Azylant
- ▶ Osoba požívající doplňkové ochrany
- ▶ Nezletilé dítě cizince bez ohledu na typ pobytu (v případech hrozící vážné újmy)
- ▶ Občan EU, pokud je hlášen na území ČR k pobytu delšímu než 3 měsíce
- ▶ Dlouhodobý pobyt (zvažuje se zátěž na sociální systém)
- ▶ Mimoř. okamžitou pomoc lze poskytnout i při nelegálním pobytu

NNO pracující s migranty

▶ A) Služby

- ▶ Poradenství (právní, sociální, pracovní a kariérové)
- ▶ Doprovázení (úřady, lékař aj.)
- ▶ Interkulturní práce
- ▶ Psychosociální práce, psychoterapie
- ▶ Vzdělávací aktivity
- ▶ Komunitní programy (zaměřenost na celou společnost vs. Tzv. cizinecké komunity)
- ▶ Materiální pomoc
- ▶ Volnočasové aktivity

▶ B) Advokační práce

- ▶ Monitoring implementace mezinárodní a české legislativy
- ▶ Upozorňování na problémy v životě uprchlíků a cizinců, osvěta
- ▶ Podpora participace migrantů ve veřejném životě (občanská a politická práva)
- ▶ Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR - Migrační Manifest

Organizace zabývající se sociální prací s migranty a uprchlíky, migrací

- ▶ Státní správa - OAMP MVČR, SUZ MVČR - Centra na podporu integrace cizinců
- ▶ Samospráva - nárůst zájmu
- ▶ NNO - Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty <http://www.migracnikonsorcium.cz/cs/>
- ▶ <http://www.mvcr.cz/clanek/kontakty-na-organizace-ktere-vam-poskytnou-bezplatnou-pomoc-ci-poradenstvi.aspx>

DĚKUJI ZA POZORNOST!